

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Факультет музичного мистецтва

Кафедра народних інструментів

ЧИТАННЯ ОРКЕСТРОВИХ ПАРТИТУР

**Програма навчального курсу
(за вимогами кредитно-трансферної системи)
для студентів спеціальності: 6.020205 “Музичне мистецтво”**

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Факультет музичного мистецтва

Кафедра народних інструментів

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
проректор з навчальної роботи

_____ (підпис)
“ _____ ” _____ 2009 р.

ЧИТАННЯ ОРКЕСТРОВИХ ПАРТИТУР

***Програма навчального курсу
(за вимогами кредитно-модульної системи)
для студентів спеціальності: 6.020205 “Музичне мистецтво”***

ББК 85.315.1р
Н 15
УДК 785.11:78.089.6

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 25 листопада 2009 р.).*

Турчин Г.П. ЧИТАННЯ ОРКЕСТРОВИХ ПАРТИТУР: Програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу) для студентів спеціальності 6.020205 “Музичне мистецтво”. – Рівне: РДГУ, 2010. – 12 с.

Автор-укладач: *Турчин Г.П., відмінник освіти України, старший викладач кафедри народних інструментів РДГУ*

Рецензенти: **Мельничук С.Ф.,** заслужений діяч мистецтв, Народний артист України, професор, завідувач кафедри народних інструментів РДГУ

Сверлюк Я.В., кандидат педагогічних наук, професор кафедри духових та ударних інструментів РДГУ

Програма схвалена і рекомендована до друку кафедрою народних інструментів РДГУ (протокол № 4 від 18 листопада 2009 р.)

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ “ЧИТАННЯ ОРКЕСТРОВИХ ПАРТИТУР”

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ “Читання оркестрових партитур”

Курс: підготовка бакалаврів	Шифр, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<p>Кількість кредитів відповідних ECTS: 2 Національних: 1</p> <p>Модулів: 2</p> <p>Змістових модулів: 2</p> <p>Загальна кількість годин: 54 години</p> <p>Тижнів: 15</p> <p>Годин на тиждень: 2 години аудиторних занять</p>	<p>Шифр та назва напрямку: 0202 “Мистецтво”</p> <p>Шифр та назва спеціальності: 6.020205 “Музичне мистецтво”</p> <p>Спеціалізація: “Народні інструменти”</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр</p>	<p>Обов’язковий</p> <p>Рік підготовки: ІУ</p> <p>Семестр: 7 –8</p> <p>Лабораторні: 29 год.</p> <p>Самостійна робота: 25 год.</p> <p>Види контролю: залік (8 семестр)</p>

2. МЕТА

Мета викладання дисципліни “Читання оркестрових партитур” полягає у набутті майбутніми диригентами оркестрів народних інструментів теоретичних та практичних навичок самостійної роботи над партитурою оркестрового твору.

3. ПРОГРАМА

Вступ

У діяльності диригента оркестру народних інструментів важливе місце належить роботі з партитурою.

Курс читання оркестрових партитур є однією зі складових комплексу взаємопов'язаних і доповнюючих одна одну навчальних диригентських дисциплін, на основі яких здійснюється підготовка майбутнього фахівця.

Курс містить основну теоретичну інформацію з аналізу і методичні рекомендації щодо виконання партитур на фортепіано. Вони повинні допомогти студентам розібратися в правилах запису партитури, в інструментальних складах, питаннях музичної будови й оркестрової фактури, в тембродинамічному плані твору.

Програма курсу “Читання оркестрових партитур” передбачає розгляд і вивчення найважливіших питань, які повинні сприяти розвитку у студентів умінь вірно з точки зору музичної термінології висловлювати свої думки, підвищенню загальної музичної культури, а також знайомити їх з кращими зразками народної творчості, вітчизняної та зарубіжної класики.

Завдання курсу

Основне завдання дисципліни – набуття студентами умінь практичного виконання оркестрових партитур на фортепіано, оволодіння навичками технологічного аналізу музичної фактури та правилами письмового перекладання партитури для фортепіано.

Перелік знань та умінь, які формуються в процесі викладання дисципліни

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- передісторію виникнення партитурного запису;
- визначення терміну “партитура”;
- специфіку партитурного запису;
- елементи оркестрової фактури;
- типи оркестрової фактури;
- прийоми виконання партитури на фортепіано;
- технологію перекладання оркестрової партитури для фортепіано;
- структуру аналізу партитури.

Уміти:

- виконати в цілому або фрагмент оркестрової партитури на фортепіано;
- здійснити усний аналіз фактури оркестрової партитури;
- розкрити наміри композитора в оркестровому творі;
- створити письмовий переклад оркестрової партитури для фортепіано (клавір).

Міжпредметні зв'язки та їхня реалізація при викладанні курсу

Курс “Читання оркестрових партитур” є складовою професійно-орієнтованих дисциплін і безпосередньо пов’язаний з курсом “Диригування”.

На реалізацію курсу “Читання оркестрових партитур” мають безпосередній вплив такі дисципліни, як-от: “Гармонія”, “Поліфонія”, “Аналіз музичних творів”, “Інструментознавство”, “Інструментування”, “Загальне фортепіано”.

Комплекс зазначених дисциплін доповнює знання та практичні навички, формує фахові засади і надає можливість повноцінно підготувати спеціаліста-музиканта.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Партитура та компоненти оркестрової фактури

Виникнення партитурного запису, визначення терміну “партитура”. Партитурний запис (види аколад, позначення темпів, динамічних відтінків, пауз, штрихів, прийомів гри і т. ін.). Виклад партій інструментів та груп оркестру в партитурі.

Фактура, типи фактури. Гомофонічний тип викладу музичного матеріалу. Фактура монодична, акордова, поліфонічна (підголоскова, імітаційна, контрастна). Змішана фактура.

Оркестрові функції. Функція мелодії, функційний бас, гармонічна фігурація, оркестрова педаль, контрапункт.

Елементи оркестрової фактури мелодичної групи: мелодія, протискладення, підголосок. Форми викладу мелодії: одно-, дво-, три-, чотириголосся. Дублювання унісонні, октавні, черезоктавні.

Елементи оркестрової фактури гармонічного супроводу: акордовий і фігураційний супровід, види фігурацій, види педалі.

Способи опрацювання оркестрової фактури: ідентичність партитури і клавіру, редукція партитури, ампліфікація партитури.

Прийоми виконання оркестрової партитури на фортепіано: скорочення подвоєнь мелодії і баса, заміна оркестрової педалі фортепіанною, спрощення складних фігурацій, виконання баса і акордів форшлагоподібно або арпеджіато і т.ін.

Правила письмового перекладу оркестрової партитури для фортепіано. Відмінність оркестрової фактури від фортепіанної: зміни регістрів та штрихові, зміни в розташуванні акордів, скорочення голосів, подвоєння і т.ін.

Структура технологічного аналізу оркестрової партитури: жанрова ознака твору, інструментальний склад, транспонуючі інструменти, тональний план, темп твору та його модифікації, музична будова, тип фактури, штрихи, прийоми гри, динамічний план, характеристика тематичного матеріалу, функції оркестрової фактури, зміна тембрів, перегукування, діалоги, імітації, фактурне і теситурне кресендо та димінуендо, дублювання унісонні, октавні, черезоктавні, підкреслюючі, фоноорнаментальні, кульмінації та ін.

Практичне програвання на фортепіано фрагментів партитур для інструментальних ансамблів, оркестрів народних інструментів та симфонічного оркестру.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Перекладення оркестрової партитури для фортепіано

Основні правила письмового перекладу. Переробка оркестрової фактури в фортепіанну: звуження оркестрового регістру, зменшення кількості голосів, зміна широкого розташування акордів в партитурі на вузьке в клавiрі, переосмислення педалізації, штрихів. Зручний розподіл музичного матеріалу для правої і лівої руки.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

№ з/п	ТЕМА	Кількість годин відведених на:	
		Лабораторні заняття	Самостійну роботу
1	2	3	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I Партитура та компоненти оркестрової фактури.			
1	Партитура, види партитур та партитурний запис	2	2
2	Фактура, типи фактури та функції оркестрової фактури	2	2
3	Елементи оркестрової фактури мелодичної групи	2	2
4	Елементи оркестрової фактури гармонічного супроводу	2	2
5	Ідентичність партитури і клавіру, редукція та ампліфікація партитури	2	2
6	Прийоми виконання оркестрової партитури на фортепіано та правила її письмового перекладу (клавір)	2	2
7	Структура технологічного аналізу оркестрової тканини	2	2
8	Модульний контроль	1	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II Перекладання оркестрової партитури для фортепіано.			
1	Практичне письмове перекладання оркестрової партитури для фортепіано (клавір)	12	11
2	Модульний контроль	2	
	Усього годин	29	25

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна підготовка передбачає насамперед системність в роботі та розвинення навичок самостійної роботи над партитурою.

Головне місце відводиться питанням технологічного вивчення оркестрової тканини і навичкам виконання партитур на фортепіано.

Одним з методів технологічного вивчення є попередній аналіз у поєднанні з програванням на фортепіано основних фактурних елементів партитури. Він містить: зоровий перегляд, охоплення усієї п'єси (склад інструментів, фактура, тональність, темп, музична будова, тематичний матеріал, фактура, тональний план, оркестровий план, подвоєння, реєстри, прийоми гри), програвання п'єси, тематичного матеріалу, простежування через увесь твір принципів викладу мелодії, тонального плану, зміни тембрів.

Виконання потрібно розпочинати із знайомства з кожним голосом, двома, трьома, чотирма і більше голосами, з наступним розподіленням їх між обома руками. Встановлюється фортепіанна аплікатура. Здійснюється аналіз кожної оркестрової функції.

Акомпанемент – гармонічна фігурація і бас. При виконанні акомпанементу на фортепіано слід звертати увагу на його ритмічну будову, на принцип викладу, на розташування акордів, на функціональне значення баса і його роль в усій п'єсі, на передачу і завершення даної оркестрової функції, у випадку якщо акомпанемент доручений різним групам оркестру.

Наступний етап – визначення оркестрової педалі, контрапункту, імітацій та інших прийомів викладу. Доцільне їхнє програвання у сукупності з мелодією, окремо з акомпанементом.

Слід, також, відтворювати внутрішнім слухом ту чи іншу лінію, гармонічне сполучення в партитурі, сольфеджувати почергово мелодичні й підголоскові лінії, граючи інші голоси, уявити тембри ведучих інструментів й прийому виконання.

У партитурі для великого складу оркестру народних інструментів, окрім тематичного матеріалу й фактурних елементів поокремо, рекомендується програвання партій струнно-смичкових інструментів, а потім групи кобз, баянів, бандур, з метою визначення фактурних змін, виконуваних ними функцій, зміну прийомів гри і т.ін.

Самостійна аналітична робота над партитурою повинна здійснюватись за принципом від загального до детального і виражатися у формі логічного пояснення структурних й виконавських засобів.

6. ІНДІВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

1. Виконання на фортепіано партитури для однорідного складу ансамблю народних інструментів.
2. Виконання на фортепіано партитури для мішаного складу ансамблю народних інструментів.
3. Виконання на фортепіано партитури для оркестру українських народних інструментів.
4. Виконання на фортепіано партитури для домрово-балалайкового складу оркестру з баянами, цимбалами та бандурами.
5. Виконання на фортепіано партитури для соліста і оркестру народних інструментів.
6. Виконання на фортепіано партитури для оркестру російських народних інструментів.
7. Виконання на фортепіано партитури для струнного квінтету оркестру.
8. Виконання на фортепіано партитури для симфонічного оркестру.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Проведення лабораторних занять з викладом теоретичного матеріалу та використанням наочних матеріалів (фортепіано, партитури для інструментальних ансамблів та оркестрів).

8. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час модульного контролю, оцінки за ІНТЗ та підсумкового заліку.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПРИСВОЮВАНИХ СТУДЕНТАМ

МОДУЛЬ I							МОДУЛЬ II		Відвідування аудиторних занять	Складання заліку	СУМА
Змістовий модуль I (усне опитування)							Змістовий модуль II (написання клавіру)	Виконання ІНТЗ			
									35		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7					
5	5	5	5	5	5	5					

Шкала оцінювання:

- 90 - 100 балів - відмінно (A);
- 80 - 89 балів - добре (B);
- 70 - 79 балів - добре (C);
- 60 - 69 балів - задовільно (D);
- 50 - 59 балів - задовільно (E);
- 31 - 49 балів - незадовільно з можливістю повторного складання (FX);
- 1 - 30 балів - незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Програмні вимоги до заліку

1. Виконання на фортепіано та аналіз самостійно підготовленої партитури для оркестру (ансамблю) народних інструментів (ІНТЗ).
2. Виконання на фортепіано з листа фрагменту запропонованої партитури.
3. Бесіда з теоретичних питань, передбачених навчальною програмою.

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Програма дисципліни; робоча навчальна програма дисципліни; навчально-методичний комплекс курсу; навчально-методичні посібники; нотографічні матеріали.

ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Вольф. В. Хрестоматія по чтению партитур. – М., 1968.
2. Завадинський Д. Курс чтения симфонических партитур. – К., 1983.
3. Онуфрієнко А. Читання партитур для оркестру народних інструментів. – К., 1980.
4. Турчин Г. Читання оркестрових партитур. – Рівне, 1991.
5. Чайкин Н. Курс чтения партитур для оркестра русских народных инструментов. Вып.1,2. – М., 1966, 1967.
6. Шахматов Н. Анализ оркестровой партитуры. – Л., 1967.

Додаткова література

7. Гуцал В. Інструментовка для оркестру українських народних інструментів. – К., 1988.
8. Зиновьев В. Інструментовка для оркестра баянов. – М., 1980.
9. Зряковский Н. Общий курс инструментоведения. – М., 1976.
10. Іванов П. Оркестр українських народних інструментів. – К., 1981.
11. Лисенко-Дністровський М. Марцинковський С. Інструментознавство. – Рівне, 1993.
12. Мальтер Л. Таблицы по инструментоведению. – М., 1971.
13. Марцинковський С. Інструментознавство. – Рівне, 1995.
14. Розанов В. Інструментоведение. – М., 1981.
15. Тюлин Ю. Учение о музыкальной фактуре и мелодической фигурации. – М., 1976.
16. Шахматов Н. Інструментовка для оркестра русских народных инструментов. – Л., 1985.

**Рейтингова відомість успішності
студентів з дисципліни “Читання оркестрових партитур”.**

Кафедра народних інструментів.

Кількість годин за навчальним планом 20 20 н.р.

семестр, курс, спеціальність “Музичне мистецтво”

№ з/п	Прізвище та ініціали	Кількість набраних балів						Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за 4-и бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Місце за рейтингом	
		Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Виконання ІНТЗ	Складання заліку	Відвідування аудиторних занять	Оцінка за 100-бальною шкалою					
		Рейтингова шкала оцінювання										
		0-35	0-30	0-10	0-15	0-10						0-100
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

Підпис викладача, який веде курс _____

Завідувач кафедри _____

Навчально-методичне видання

ЧИТАННЯ ОРКЕСТРОВИХ ПАРТИТУР

Навчальна програма (за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу) для студентів спеціальності 6.020205 “Музичне мистецтво”

Автор-укладач

Турчин Г.П., відмінник освіти України, старший викладач кафедри народних інструментів РДГУ

Комп’ютерний набір *Качанова В.Д.*
Комп’ютерний макет і верстка *Кравчук В.Ю.*

Підписано до друку 25.11.2009 р.
Формат 60X84 1/16. Папір офсетний.
Умовн. Друк. арк. 0,38. Наклад 50 примірників.
Замовлення № 284/2

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12

Турчин Г.П. ЧИТАННЯ ОРКЕСТРОВИХ ПАРТИТУР: Програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу) для студентів спеціальності 6.020205 “Музичне мистецтво”. – Рівне: РДГУ, 2010. – 12 с.

ББК 85.315.1р
УДК 785.11:78.089.6

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2010 р.

